

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

© 2017 ЛОБОЗИНЬСЬКА С. М., ЯВОРСЬКА Т. В.

УДК 346.548:368.032(477)

Лобозинська С. М., Яворська Т. В. Економіко-правові засади захисту прав споживачів страхових послуг в Україні

Мета статті – виокремлення основних правових засад захисту прав споживачів страхових послуг на підставі аналізу норм вітчизняного законодавства та розробка пропозицій щодо їх вдосконалення. Проаналізовано вітчизняне законодавство щодо захисту прав споживачів страхових послуг. Визначено підстави, за якими мають зупинятися або анулюватися ліцензії страхових компаній у частині порушення прав споживачів страхових послуг. Запропоновано нові підходи до вдосконалення системи захисту прав споживачів страхових послуг в Україні, зокрема: удосконалити механізм здійснення контролю державними регуляторами за рекламою; визначити чітку відповідальність за порушення прав споживачів страхових послуг; посилити захист прав споживачів, страхові послуги яким пропонуються через Інтернет. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є розробка та впровадження ефективного механізму досудового вирішення спорів щодо надання страхових послуг в Україні, методики оцінки та розгляду скарг щодо порушення прав споживачів страхових послуг.

Ключові слова: споживач, страхова компанія, страхові послуги, захист прав споживачів, порушення.

Бібл.: 11.

Лобозинська Софія Миколаївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри банківського і страхового бізнесу, Львівський національний університет ім. І. Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна)

E-mail: lobozyńska.sophia@yahoo.com

Яворська Тетяна Василівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри банківського і страхового бізнесу, Львівський національний університет ім. І. Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна)

E-mail: tanya_yav@ukr.net

УДК 346.548:368.032(477)

Лобозинская С. М., Яворская Т. В. Экономико-правовые основы защиты прав потребителей страховых услуг в Украине

Цель статьи – выделение основных правовых основ защиты прав потребителей страховых услуг на основании анализа норм отечественного законодательства и разработка предложений по их совершенствованию. Проанализировано отечественное законодательство по защите прав потребителей страховых услуг. Определены основания, по которым должны останавливаться или аннулироваться лицензии страховых компаний в части нарушения прав потребителей страховых услуг. Предложены новые подходы к совершенствованию системы защиты прав потребителей страховых услуг в Украине, в частности: усовершенствовать механизм осуществления контроля государственными регуляторами по рекламе; определить четкую ответственность за нарушение прав потребителей страховых услуг; усилить защиту прав потребителей, страховые услуги которым предлагаются через Интернет. Перспективами дальнейших исследований в данном направлении являются разработка и внедрение эффективного механизма досудебного разрешения споров о предоставлении страховых услуг в Украине, методики оценки и рассмотрения жалоб о нарушении прав потребителей страховых услуг.

Ключевые слова: потребитель, страховая компания, страховые услуги, защита прав потребителей, нарушение.

Библ.: 11.

Лобозинская Софья Николаевна – доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры банковского и страхового бизнеса, Львовский национальный университет им. И. Франко (ул. Университетская, 1, Львов, 79000, Украина)

E-mail: lobozyńska.sophia@yahoo.com

Яворская Татьяна Васильевна – доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры банковского и страхового бизнеса, Львовский национальный университет им. И. Франко (ул. Университетская, 1, Львов, 79000, Украина)

E-mail: tanya_yav@ukr.net

UDC 346.548:368.032(477)

Lobozyńska S. M., Yavorska T. V. The Economic and Legal Foundations of Protection of the Rights of Consumers of the Insurance Services in Ukraine

The article is aimed at allocating the basic legal foundations of protection of the rights of consumers of the insurance services on the basis of analysis of the norms of domestic legislation as well as developing proposals for their improvement. The national legislation on protection of the rights of consumers of the insurance services was analyzed. The grounds for which licenses of insurance companies must be suspended or revoked in the part of violations of the rights of consumers of the insurance services were defined. The authors propose new approaches to improving the system of protection of the rights of consumers of the insurance services in Ukraine, in particular: improving the mechanism for controlling by the State regulators on advertising; defining a clear responsibility for violation of the rights of consumers of the insurance services; strengthening the consumer protection as to the insurance services which are offered via the Internet. Prospects for further research in this direction will be development and implementation of an effective mechanism for pretrial settlement of disputes on provision of the insurance services in Ukraine, techniques for evaluating and processing of complaints against violations of the rights of consumers of the insurance services.

Keywords: consumer, insurance company, insurance services, consumer protection, violation.

Bibl.: 11.

Lobozyńska Sofiya M. – Doctor of Science (Economics), Professor, Professor of the Department of Banking and Insurance Business, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79000, Ukraine)

E-mail: lobozyńska.sophia@yahoo.com

Yavorska Tetyana V. – Doctor of Science (Economics), Professor, Professor of the Department of Banking and Insurance Business, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79000, Ukraine)

E-mail: tanya_yav@ukr.net

Без захисту прав споживачів неможлива фінансова стабільність. Саме споживач, його права та інтереси лежать в основі державної політики більшості країн світу. У сучасних умовах бажання людей скористатися фінансовими послугами залежить від: впевненості

щодо збереження своїх коштів при використанні послуг фінансових посередників, здатності зрозуміти фінансові послуги, можливостей, що їхні претензії будуть почутими і вирішуватимуться швидко й справедливо. Постає питання – чи несе споживач відповідальність за знання

того, що він купує? Чи не організований процес продажу послуги у такий спосіб, щоб заплутати споживача або ввести його в оману? Чому по закінченні дії договору про надання фінансових послуг споживач не може отримати гроші (повернути депозит, отримати страхове відшкодування тощо). Усе це зумовлено як низькою правовою обізнаністю споживачів фінансових послуг, так і недосконалим законодавством щодо захисту їх прав, що часто супроводжується зловживаннями, шахрайством та іншими неправомірними діями з боку фінансових посередників.

У вітчизняній науці питання правового регулювання захисту прав споживачів фінансових послуг як запоруки підвищення довіри клієнтів фінансових установ до ринку в цілому присвячені праці таких вчених і практиків: І. Аванесової [1], О. Шевчук [2], Л. Хорина [3], О. Слободяна [4].

Оскільки спеціальних праць, які стосуються захисту прав споживачів страхових послуг, недостатньо, метою статті є виокремлення основних правових засад захисту прав споживачів страхових послуг на підставі аналізу норм вітчизняного законодавства та розробка низки пропозицій щодо їх вдосконалення.

У контексті захисту прав споживачів страхових послуг законодавство є слабо орієнтоване на забезпечення належного рівня їх захисту. Для цього може використовуватися як загальне законодавство щодо захисту прав споживачів, так і спеціальне. До загального законодавства належать: Конституція України (розділ II визначає права, свободи та обов'язки людини та громадянина), Цивільний кодекс України, Закони України «Про звернення громадян», «Про захист прав споживачів», «Про рекламу» тощо.

Так, окремі положення Закону України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 р. № 1023-III можуть використовуватися для захисту прав споживачів страхових послуг. Відповідно до цього закону споживач – фізична особа, яка здобуває, замовляє, використовує або має намір придбати або замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого робітника. Споживачі мають право на: захист своїх прав державою; належну якість послуги та обслуговування; безпеку продукції (послуги); право на необхідну, доступну і своєчасну інформацію про продукцію (послугу); право на відшкодування збитків, заподіяних продукцією неналежної якості; право на звертання в суд та інші уповноважені органи державної влади за захистом порушених прав; об'єднання в громадські організації споживачів [5].

Як показує аналіз судової практики, виписані норми цього закону просто адаптовуються до прав споживачів страхових послуг, але не враховують їх специфіки. Зокрема, споживачами, залежно від договору страхування, є страховальники, застраховані особи, вигодо набувачі. Їхній статус як споживачів страхових послуг (тих, хто має право отримати страхове відшкодування) обов'язково має чітко визначитися законодавчими нормами.

У спеціальному фінансовому законодавстві приділено недостатньо уваги питанню захисту прав споживачів

фінансових послуг, зокрема страхових. Основними спеціальними законами є закони: «Про страхування» [6], «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» [7], «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [8]. Окремо проблема захисту прав споживачів фінансових послуг розглядалася у відповідних нормативно-правових документах – спочатку схвалено Концепцію захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг в Україні (розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 р. № 1026-р [9]), далі – Стратегію реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг на 2012–2017 рр. (розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.10.2012 р. № 867-р [10]), яка втратила чинність 23.11.2016 р.

У Законі України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР зі змінами та доповненнями жодна стаття не розкриває механізми захисту прав споживачів страхових послуг, лише в розділі II подається характеристика договору страхування, права та обов'язки як страхової компанії, так і страховальника, порушення яких можна вважати порушенням прав споживачів страхових послуг [6].

У Законі України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» № 1961-IV від 01.07. 2004 р. обґрунтовано права страховальника щодо вибору страховика, а також систему надання компенсаційних виплат. Так, страховальнику має право вибору страховика для укладення договору обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності. Нав'язування послуг окремих страховиків органами державної влади та управління при укладанні договорів забороняється.

Для забезпечення виконання зобов'язань перед страховальниками при Моторному транспортному страховому бюро (МТСБУ) створюються такі види гарантійних фондів [7]:

1) фонд страхових гарантій, призначений для забезпечення платоспроможності МТСБУ під час взаєморозрахунків з уповноваженими організаціями інших країн у галузі страхування цивільно-правової відповідальності (2% від обсягів страхових премій з договорів «Зелена картка»);

2) фонд захисту потерпілих у дорожньо-транспортних пригодах (фонд захисту потерпілих), призначений для здійснення розрахунків з потерпілими (3% усіх страхових премій, отриманих за договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів);

3) фонд попереджувальних заходів – з метою проведення попереджувальних заходів, спрямованих на підвищення безпеки дорожнього руху (1% страхових премій за договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів).

Незначну кількість положень, які передбачають захист прав споживачів, містить Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 р. № 2664-III. У цьому документі

поняття «споживач» вперше згадується у визначенні поняття учасників ринків фінансових послуг – це юридичні особи та фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які мають право здійснювати діяльність з надання фінансових послуг, і споживачі таких послуг [8].

Загальні вимоги до договору фінансових послуг передбачені у статті 6; право клієнта на інформацію регулюється ст. 12 цього закону. Фінансова установа під час надання інформації клієнту зобов'язана дотримуватися вимог законодавства про захист прав споживачів. Зокрема, клієнт має право на інформацію про [8]:

- 1) фінансові показники діяльності фінансової установи та її економічний стан, які підлягають обов'язковому оприлюдненню;
- 2) перелік керівників фінансової установи та її відокремлених підрозділів;
- 3) перелік послуг, що надаються фінансовою установою;
- 4) ціну/тарифи фінансових послуг;
- 5) кількість акцій фінансової установи, які знаходяться у власності членів її виконавчого органу, та перелік осіб, частки яких у статутному капіталі фінансової установи перевищують п'ять відсотків;
- 6) іншу інформацію з питань надання фінансових послуг та інформацію, право на отримання якої закріплено в законах України.

Фінансова установа до укладення з клієнтом договору про надання фінансової послуги додатково надає йому інформацію про [9]:

- 1) фінансову послугу, що пропонується, із зазначенням вартості цієї послуги для клієнта;
- 2) умови надання додаткових фінансових послуг та їх вартість;
- 3) порядок сплати податків і зборів за рахунок фізичної особи в результаті отримання фінансової послуги;
- 4) правові наслідки та порядок здійснення розрахунків з фізичною особою внаслідок дострокового припинення надання фінансової послуги;
- 5) механізм захисту фінансовою установою прав споживачів та порядок урегулювання спірних питань, що виникають у процесі надання фінансової послуги;
- 6) реквізити органу, який здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг (адреса, номер телефону тощо), а також реквізити органів з питань захисту прав споживачів;
- 7) розмір винагороди фінансової установи в разі, коли вона пропонує фінансові послуги, що надаються іншими фінансовими установами.

Ст. 11 визначено заборону поширення в будь-якій формі реклами та іншої інформації, що містить неправдиві відомості про діяльність фінансових установ у сфері фінансових послуг [8]. За неподання, несвоєчасне подання або подання завідомо недостовірної інформації Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг), застосовує до учасників ринків фінансових послуг (крім споживачів фінансових послуг) штрафні санкції у розмірі від 100 до 2000 неоподатковуваних мінімумів дохо-

дів громадян. Такі заходи впливу аж ніяк не зменшують подання страховими компаніями неповної, неточної та неправдивої чи прихованої інформації.

Розпорядженням «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України» від 24.12.2013 р. № 4677 визначено вимоги щодо здійснення діяльності страховими компаніями, перелік підстав, за якими орган нагляду має право зупинити або анулювати ліцензії, у тому числі в частині порушення прав споживачів страхових послуг. Згідно з цим документом підставами для тимчасового зупинення (обмеження) дії ліцензії є [11]:

- 1) систематичне порушення страховиком законодавства про фінансові послуги в разі застосування до нього не менше двох заходів впливу протягом календарного року;
- 2) установлення перевіркою факт відсутності страховика за місцезнаходженням;
- 3) повторне аналогічне протягом календарного року порушення страховиком законодавства, що регулює діяльність у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом;
- 4) повторне аналогічне протягом календарного року порушення страховиком законодавства про фінансові послуги;
- 5) недотримання страховиком на будь-яку дату вимог законодавства в частині формування та/або розміщення страхових резервів, обов'язкових критеріїв і нормативів достатності капіталу та платоспроможності;
- 6) неподання або подання не в повному обсязі страховиком до органу нагляду звітності відповідно до законодавства, неподання або подання не в повному обсязі документів;
- 7) встановлення факту надання страховиком недостовірної інформації.

Анулювання ліцензії страхової компанії відбувається в разі:

- 1) виявлення недостовірних даних у документах, поданих страховиком для одержання ліцензії;
- 2) неусунення страховиком порушень законодавства про фінансові послуги, за якими вже були застосовані заходи впливу, у т. ч. і зупинка ліцензій;
- 3) неможливості страховика забезпечити виконання вимог ліцензійних умов, установлених для страхової діяльності (наприклад, у разі ліквідації страховика).

Необхідно наголосити, що зупинення або анулювання ліцензій страховій компанії є обмеженням її можливостей укласти нові договори страхування і жодним чином не порушує права страховальників, що вже уклали договори страхування з таким страховиком.

Хоча й на законодавчому рівні питання захисту прав споживачів визначені недостатньо, водночас Нацкомфінпослуг 2 липня 2013 р. створила Сервісний центр обслуговування учасників ринків фінансових послуг. Його основними завданнями є: прийняття скарг і заяв від споживачів фінансових послуг; надання консультацій фізичним та юридичним особам щодо питань, які виникли під час суперечностей зі страховими ком-

паніями; надання інформації про способи захисту інтересів споживачів фінансових послуг; розгляд і вирішення проблем громадян, які виникають у результаті конфліктів із фінансовими установами.

Також для захисту прав споживачів на ринку страхових послуг змінено механізми розгляду регулятором скарг споживачів – зменшено строки розгляду скарг зі 120–160 днів до 50–70 днів. При цьому, по закінченні строку споживач не просто отримує відповідь регулятора, але у цей момент Нацкомфінпослуг контролює виконання страховими компаніями отриманих зауважень. Якщо на страхову компанію надходять типові скарги, пов'язані з однаковими обставинами, регулятор розпочинає перевірку, щоб виявити заборгованість навіть за договорами, щодо яких клієнти ще не зверталися зі скаргами.

У даний час є низка законопроектів щодо захисту прав споживачів фінансових послуг. Деякі з них (проект Закону «Про внесення змін у деякі законодавчі акти України щодо створення на фінансових ринках України системи захисту користувачів фінансових послуг») уже тривалий час знаходяться на розгляді у Верховній Раді України. На нашу думку, важливо при їх розробці та обговоренні враховувати такі основні засади:

1) залежно від договору страхування споживачами страхових послуг є страхувальники, застраховані особи або вигодонабувачі, тому їхні права мають розкриватися в повному обсязі;

2) посилити вимоги на повну та достовірну інформацію щодо страхових послуг, їх повної ціни та складових такої вартості, пов'язаних з такою послугою ризиків і відповідальності, а також прав споживачів відмовлятися від подальшого їх отримання;

3) удосконалити механізм здійснення контролю державними регуляторами за рекламою, особливо недобросовісною, та наданням іншої публічної інформації, що розповсюджується страховими компаніями з метою недопущення введення в оману споживачів та нав'язливого пропонування страхових послуг, а також негайного спростування недостовірної інформації та інформації, що може завдати шкоди споживачам;

4) визначити чітку відповідальність за порушення прав споживачів страхових послуг. Важливо, щоб відповідальність за порушення прав споживачів страхових послуг стосувалася:

- ✦ страхових компаній, що пропонують страхові послуги споживачам;
- ✦ посадових осіб страхових компаній, які займають певні посади та через свої посадові обов'язки мають можливість впливати на процес надання страхових послуг споживачам;
- ✦ фінансових груп, що беруть участь у відносинах, що виникають у процесі надання фінансових послуг споживачам і порушують вимоги антимонопольного законодавства України;

5) посилити захист прав споживачів, страхові послуги яким пропонуються через інтернет. Згідно з Угодою про асоціацію України з ЄС повинні бути впроваджені положення Директиви 2002/65/ЄС (про дистанційний маркетинг), якою гарантовано високий рівень

захисту прав споживачів з метою забезпечення вільного переміщення фінансових послуг.

ВИСНОВКИ

Отже, захист прав споживачів є системною діяльністю, яка включає: дотримання фінансовими установами положень законодавства про захист прав споживачів; створення спеціальних правових норм; дотримання добровільних кодексів поведінки учасників ринків фінансових послуг; обізнаність споживача щодо споживчих властивостей фінансових послуг; сприяння конкуренції у сфері надання фінансових послуг; впровадження механізму досудового вирішення спорів щодо надання страхових послуг. Рівень захисту прав споживачів має вимірюватися такими критеріями: прозорість розкриття інформації; вміння споживачів захищати свої права; доступність механізмів захисту прав споживачів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Аванесова І.** Постулати захисту прав споживачів. *Вісник КНТЕУ*. 2012. № 1. С. 56–65.
2. **Шевчук О., Ментух Н.** Захист прав споживачів фінансових послуг: досвід України та Європейського Союзу. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 1. Т. 2. С. 58–62.
3. **Хорин Л.** Нові можливості захисту прав страхувальників у контексті нового законодавства // Україна фінансова. URL: http://www.uфин.com.ua/analit_mat/strah_rynok/046.htm
4. **Слободян О.** Правові засади захисту прав споживачів фінансових послуг. *Юридична Україна*. 2013. № 11. С. 43–48.
5. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 р. № 1023-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>
6. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>
7. Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» від 01.07.2004 р. № 1961-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1961-158>
8. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 р. № 2664-III. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
9. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг в Україні» від 03.09.2009 р. №1026-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1026-2009-p>
10. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг на 2012–2017 роки» від 31.10.2012 р. № 867-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/867-2012-p>
11. Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України» від 24.12.2013 р. № 4677. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z2222-13>

REFERENCES

- Avanesova, I. "Postulaty zakhystu prav spozhyvachiv" [The tenets of consumer protection]. *Visnyk KNTEU*, no. 1 (2012): 56-65.
- Khoryn, L. "Novi mozhlivosti zakhystu prav strakhuvalnykiv u konteksti novoho zakonodavstva" [New ways of protecting the rights

of policyholders in the context of the new legislation]. *Ukraina finansova*. http://www.ufin.com.ua/analit_mat/strah_rynok/046.htm
[Legal Act of Ukraine] (1991). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>
[Legal Act of Ukraine] (1996). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>
[Legal Act of Ukraine] (2004). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1961-158>
[Legal Act of Ukraine] (2001). <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
[Legal Act of Ukraine] (2009). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1026-2009-p>

[Legal Act of Ukraine] (2012). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/867-2012-p>
[Legal Act of Ukraine] (2013). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z2222-13>
Slobodian, O. "Pravovi zasady zakhystu prav spozhyvachiv finansovykh posluh" [Legal framework for the protection of the rights of consumers of financial services]. *Yurydychna Ukraina*, no. 11 (2013): 43-48.
Shevchuk, O., and Mentukh, N. "Zakhyst prav spozhyvachiv finansovykh posluh: dosvid Ukrainy ta Yevropeiskoho Soiuzu" [Protection of the rights of consumers of financial services: the experience of Ukraine and European Union]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu*. Vol. 2, no. 1 (2016): 58-62.

УДК 645.87

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УПОРЯДКУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

© 2017 КАЛІНКІН Д. В.

УДК 645.87

Калінкін Д. В. Рекомендації щодо упорядкування внутрішнього аудиту бюджетних установ

Метою статті є розробка методичних рекомендацій щодо упорядкування внутрішнього аудиту бюджетних установ. Запропоновано врахувати розробку внутрішньої документації, що регулює порядок здійснення внутрішнього аудиту бюджетної установи; створення раціональної структури внутрішнього аудиту; визначення кола питань, що підлягають внутрішньому аудиту, тобто ефективне планування. Визначено, що вдосконалення упорядкування внутрішнього аудиту бюджетних установ в умовах реформування системи державного фінансового контролю доцільно проводити поетапно з урахуванням критичного аналізу умов функціонування бюджетної установи; моделювання організації внутрішнього аудиту; оптимального складу (чисельності) працівників, зайнятих внутрішнім аудитом; оцінки вартості внутрішнього аудиту, оцінки стану організації внутрішнього аудиту бюджетної установи; здійснення ряду заходів з оптимізації системи організації внутрішнього аудиту.

Ключові слова: внутрішній аудит, державний фінансовий контроль, упорядкування внутрішнього аудиту.

Рис.: 2. **Бібл.:** 8.

Калінкін Дмитро Володимирович – кандидат економічних наук, викладач кафедри контролю та аудиту, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

УДК 645.87

UDC 645.87

Калінкін Д. В. Рекомендации по упорядочению внутреннего аудита бюджетных учреждений

Kalinkin D. V. The Recommendations on Harmonization of Internal Audit of the Budgetary Institutions

Целью статьи является разработка методических рекомендаций по упорядочению внутреннего аудита бюджетных учреждений. Предложено учесть разработку внутренней документации, регулирующей порядок осуществления внутреннего аудита бюджетного учреждения; создание рациональной структуры внутреннего аудита; определение круга вопросов, подлежащих внутреннему аудиту, то есть эффективное планирование. Определено, что совершенствование упорядочения внутреннего аудита бюджетных учреждений в условиях реформирования системы государственного финансового контроля целесообразно проводить поэтапно с учетом критического анализа условий функционирования бюджетного учреждения; моделирование организации внутреннего аудита; оптимального состава (численности) работников, занятых внутренним аудитом; оценки стоимости внутреннего аудита; оценки состояния организации внутреннего аудита бюджетного учреждения; осуществления ряда мероприятий по оптимизации системы организации внутреннего аудита.

The article is aimed at developing methodical recommendations on harmonization of internal audit of the budgetary institutions. It is suggested to take into consideration development of internal documentation regulating the order of implementation of internal audit of a budgetary institution; creation of a rational structure of internal audit; determination of the range of issues related to internal audit, i.e. effective planning. It has been determined that improvement of harmonization of internal audit of the budgetary institutions in the context of reforming the State financial control system is advisable to be conducted stepwise, with the critical analysis of the conditions of functioning of a budgetary institution; modeling of organization of internal audit; optimum composition (number) of employees occupied with internal audit; assessing the value of internal audit; evaluation of the status of organization of internal audit of a budgetary institution; implementation of a number of activities to optimize the system of organization of internal audit.

Ключевые слова: внутренний аудит, государственный финансовый контроль, составление внутреннего аудита.

Keywords: internal audit, the State financial control, preparation of internal audit.

Рис.: 2. **Библ.:** 8.

Fig.: 2. **Bibl.:** 8.

Калінкін Дмитрій Владимирович – кандидат економічних наук, преподаватель кафедры контроля и аудита, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (пр. Науки, 9а, Харьков, 61166, Украина)

Kalinkin Dmitry V. – PhD (Economics), Lecturer, Department of Control and Audit, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

У сучасних умовах реформування системи державного фінансового контролю упровадження внутрішнього аудиту, передусім на рівні бюджетних установ, здатне забезпечити законність, доцільність, обґрунтованість та ефективно використання державних фінансових ресурсів на кожній стадії їх перерозподілу.

Однак упровадження внутрішнього аудиту в діяльність вітчизняних бюджетних установ в умовах реформування системи державного фінансового контролю зіштовхується із суттєвими перешкодами, серед яких доцільно виокремити недостатнє сприйняття значення внутрішнього аудиту керівниками бюджетних установ